

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ
УПРАВЛІНЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ**

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ
ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Гадяцький район

**Полтава
ТОВ «АСМІ»
2013**

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7
3-43

**Друкується за рішенням Вченої ради
Полтавського краєзнавчого музею. Протокол № 6 від 5 червня 2013 р.**

Редакційна колегія тому:

Ю.В. Волошин., А.М. Киридон, В.В. Кривошея., В.О. Мокляк., В.О. Пархоменко, Т.Ю. Супрун., О.Б. Супруненко,
В.П. Титаренко., О.М. Титова., Г.І. Фасій, К.Б. Фесик, М.А. Якименко

Упорядкування, підготовка до друку та передмова: В. О. Мокляка

***При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.
Відповідальність за достовірність наведених фактів,
правильність цитування несуть автори статей.***

Автори статей: В.А. Андрієць, С.І. Бочарова, О.О. Вільмовська, І.М. Гавриленко, Т.І. Галушка, К.В. Гладиш,
Л.А. Головка, О.П. Єрмак, Г.В. Жаров, Л.В. Зубко, О.В. Коваленко, О.М. Ковальова, О.П. Костян, В.В. Левицька,
М.М. Лепський, О.С. Лимар, Р.С. Луговий, П.І. Марухач, І.С. Мельникова, К.М. Мироненко, В.О. Мокляк,
А.М. Насменчук, В.Г. Омеляненко, Н.А. Оніщенко, В.А. Павленко, Н.А. Палаженко, Н.І. Ракитнянський,
В.Я. Ревегук, О.П. Самойленко, Н.М. Сиволап, В.М. Сиротюк, А.М. Скирда, О.А. Скирда, С.П. Степанович,
Н.О. Стецюк, Р.В. Терпиловський, О.М. Ткаченко, О.В. Халимон, Н.Ф. Шаповал, В.В. Шерстюк.

На першій сторінці обкладинки палац родини Масюкових у с. Бобрин.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область.
3-43 Гадяцький район [Текст] = Register of Monuments of History and Cul-
ture of Ukraine: Poltava Region. Gadjach district / Полт. краєзн. муз.;
В.А. Андрієць, С.І. Бочарова, О.О. Вільмовська та ін.; ред. кол.: Ю.В. Во-
лошин, А.М. Киридон, В.В. Кривошея та ін.; [упорядн., наук. ред. В.О. Мо-
кляк]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 775 с. : іл.

ISBN 978-966-182-296-1

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до Зводу пам'яток історії та культури України, що знаходяться на території Полтавської області. Даний випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури та техніки, що розташовані на території Гадяцького району Полтавської області.

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7

© Полтавський краєзнавчий музей, 2013.
© В.А. Андрієць, В.О. Мокляк, Н.О. Стецюк,
О.А. Скарда, В.В. Шерстюк, ілюстрації, 2013
© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2013

ISBN 978-966-182-296-1

книга України), осоїд, кібчик, боривітер звичайний, вальдшнеп, дупель, дятли зелений і середній строкатий, дрозди оملюх і білобровий, вівчарик весняний, мухоловка мала, чиж, часничниця звичайна (регіонально рідкісні).

Має ґрунтозахисне, водоохоронне та естетичне значення.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 50; Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 157, 176; Байрак О.М., Стецюк Н.О., Криворучко Т.В., Грицай І.А. Історія створення ботанічних та ландшафтних заказників у Полтавській області // Природоохоронний рух на Полтавщині: Матеріали науково-практичної конференції. – Полтава: Верстка, 2006. – С. 50, 53; Регіональна екомережа Полтавщини / Під заг. ред. О.М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – додаток С. 4; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 426, 428, 462, 539.

Н.О. Стецюк, О.В. Халимон

203. Книшівська гора – ботанічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований у Краснолуцькому лісництві, кв. 67 – 69. Перебуває у віданні ДП «Гадяцький лісгосп».

Обстежувався: В.М. Мисюрою (1991 р.), М.Ф. Торяником (з 1996 р. по сьогоднішній), Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак (1996 р.), Т.В. Криворучко, І.А. Грицай (2006 р.), Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем, В.Г. Смолярем (2008 р.).

Площа 159 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів №74 від 17.04.1992 р.

Заказник створений з метою збереження лісового масиву на правому корінному березі р. Псел. Основна частина лісового урочища репрезентована лісокультурами дуба звичайного з домішкою липи сердцелистої, ясеня звичайного, клена гостролистого, груші звичайної, в'яза гладкого. Лісокультури розміщені рядами й створені на схилах, раніше зайнятих ценозами лучного степу. У насадженнях світло, на таких ділянках зна-

чна участь ясеня звичайного, місцями клена ясенелистого, робінії звичайної. У добре сформованому підліску домінують бруслини бородавчаста та європейська, клен татарський. Травостій трансформований, має мозаїчний характер. Рослинний покрив заказника хоча й має штучне походження, проте характеризується високими показниками флористичної різноманітності та є місцем збереження генофонду рідкісних і лікарських рослин. У складі флори близько 300 видів рослин, у т.ч. регіонально рідкісні: азінеума сіривата, конвалія звичайна, проліска сибірська. На території заказника зустрічаються 18 видів раритетних тварин: орел-карлик, голуб-синяк, підорлик великий, горностай (Червона книга України), борсук, осоїд, кібчик, боривітер звичайний, вальдшнеп, дятли зелений і середній строкатий, дрозди омелюх і білобровий, вівчарик весняний, мухоловка мала, чиж, часничниця звичайна, веретільниця ламка (регіонально рідкісні).

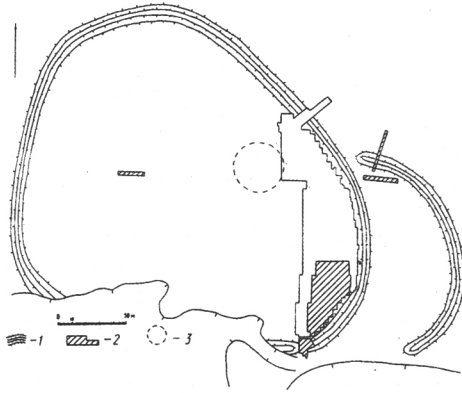
Має ґрунтозахисне, водоохоронне та рекреаційне значення.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 50; Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 157, 176; Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 137, 170, 172; Байрак О.М., Стецюк Н.О., Криворучко Т.В., Грицай І.А. Історія створення ботанічних та ландшафтних заказників у Полтавській області // Природоохоронний рух на Полтавщині: Матеріали науково-практичної конференції. – Полтава: Верстка, 2006. – С. 50, 53; Регіональна екомережа Полтавщини / Під заг. ред. О.М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – додаток С. 4; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 426, 428, 462, 539.

Н.О. Стецюк, О.В. Халимон

204. Горище скіфського часу (VII – IV ст. до н.е.), пункт Книшівка I (археол.)

Знаходиться за 0,20 км на захід від сучасного кладовища с. Книшівка, на краю плато високого корінної тераси правого берега р. Псел, в ур. За Дубником.

Вперше опис Книшівського городища здійснив О.Ф. Шафонський (друга половина XVIII ст.). Пам'ятка відома за анкетами 1873 р. Центрального статистичного комітету Російської імперії. На поч. XX ст. залишки укріплення були обстежені В.Г. Ляскоронським. Про залишки городища «Книшівка» (часом із помилковою прив'язкою до с. Сергіївки), на якому багато знахідок «грузил» (певно, так були сприйняті вінця горщиків з отворами) Л.В. Падалку повідомляли його місцеві інформатори. У 1948 р. пам'ятка обстежувалася Дніпровською Лівобережною археологічною експедицією ІМК АН СРСР (керівник І.І. Ляпушкін). Розкопки городища започатковані Інститутом археології АН УРСР 1954 р. (начальник експедиції В.А. Іллінська). Упродовж 1987 – 1993 рр. на пам'ятці працювала експедиція Полтавського державного пе-

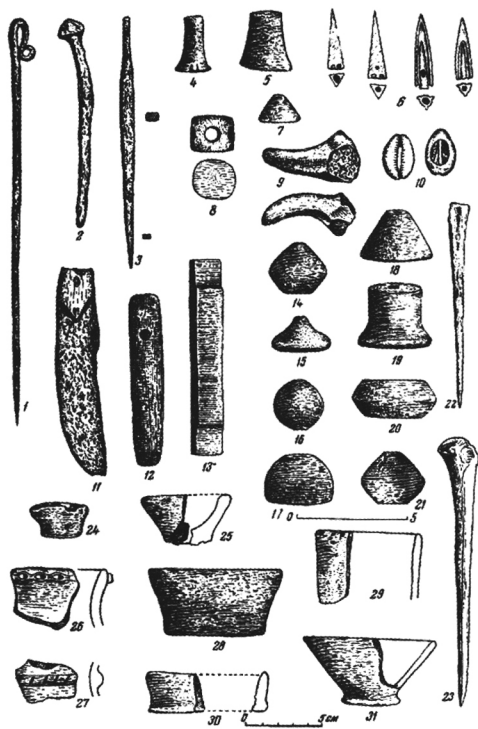
дагогічного інституту (керівник П. Я. Гавриш). Оглядалося співробітниками ЦОД-ПА О.Б. Супрунєнком і В.В. Шерстюком у 2009 та 2011 рр.

Рішенням виконкому Полтавської обласної ради депутатів трудящих № 529 від 10 грудня 1970 р. об'єкт занесений до переліку археологічних пам'яток. Рішенням Виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів від 23 квітня 1982 року за № 247 «Про затвердження переліку пам'яток історії та культури області, взятих на державний облік і охорону» залишки городища взяті на облік як пам'ятка історії та культури. Постановою Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2009 р. № 928 «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» Книшівське городище включене до національного реєстру за № 160014-Н.

Книшівське городище має у плані форму неправильного овалу, витягнутого з північного сходу на південний захід. Оточене валом, кінці якого обриваються на краю плато. Довжина валу центрального укріплення – 669 м. Сучасна висота валу – від 2,90 до 4,70 м, ширина – 15-25 м. Рів мав ширину 5 м та глибину до 2 м. У північно-східній частині головного укріплення знаходиться розоране попелище-зольник, висотою до 0,80 м, діаметром близько 30 м. В його основі досліджені найдавніші комплекси на городищі.

Додатковий вал передгороддя, яке знаходиться у східній та південно-східній частинах городища, споруджений навпроти стрілки вузького відрогу, західним кінцем приєднується до головного валу, а південним – трохи не доходить до берегової лінії, залишаючи місце для проїзду. Довжина валу – 113 м, висота – бл. 1,0 м. Площа городища 4 га, передгороддя – 1 га.

У середньому товщина культурного шару на городищі складає 0,55 – 0,65 м, на ділянках вздовж валу він становить 2 м й більше. Тут досліджено 10 житлових споруд, 10 надвірних будівель, кілька майстерень (косторізна, гончар-

ська), культові приміщення, колодязь та 122 господарські ями. На городищі виявлено величезну кількість знахідок, серед яких керамічний посуд (ліпний місцевий та античний кружальний), знаряддя праці, прикраси і речі особистого вжитку, озброєння та деталі кінської вузди, античне, бронзову монету македонського царя Філіпа II. Більшість із них типові для Посульсько-Попсільської групи пам'яток скіфського часу Дніпровського лісостепового Лівобережжя.

Територія основного городища, окрім валів, уже упродовж останніх майже 250 років використовується під городи, що спричиняє руйнування поверхневих нашарувань. У південно-східній частині городища у 1960-х та 1992 рр. бульдозером частково зруйнований вал і в'їзд. Південно-західна частина центрального укріплення зайнята старим сільським кладовищем (близько 0,05 га), що функціонувало в 30-ті рр. XX ст. Рів побіля валу засипаний при закладці саду. Вал

передгороддя та саме додаткове укріплення розорюються.

У 1954 р. було розкопано частину зольника (бл. 150 м²) та зроблено кілька шурфів-зачисток. Упродовж 1987 – 1992 рр. досліджено 5084 кв. м культурного шару на головному укріпленні. У 1989 та 1992 рр. проведено розкопки валу й рову (180 кв. м) та передбачуваного в'їзду центрального укріплення (100 кв. м). 1992 р. здійснено перетин валу та рову (64 кв. м) у передгородді й розкопки на останньому (75 кв. м). Колекції знахідок з обстежень пам'ятки у 1948 р. зберігаються у фондах Ленінградського відділення ІА РАН, з досліджень 1954 р. – у фондах ІА НАН України, з розкопок 1987 – 1992 рр. – в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в смт. Опішня та Полтавському краєзнавчому музеї, окремі знахідки – у фондах Полтавського краєзнавчого музею.

Городище скіфського часу біля с. Книшівка (пункт Книшівка I) – пам'ятка археології національного значення (одна з двох на теренах Гадяччини), що належить до виразних укріплених поселень старожитностей скіфського часу, яке включене Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку нововиявлених об'єктів археології за порядковим номером № 209. Це єдине укріплене поселення вказаного періоду не лише на Гадяччині, а й на теренах усього Полтавського Попсілья. До того ж цінність цій пам'ятці надають матеріали масштабних археологічних розкопок, проведених на ній.

Джерела та література: Гавриш П. А. Отчет о полевых археологических исследованиях Полтавской Левобережной скифской экспедиции Полтавского педагогического института в 1988 г. / Машинопис, альбом ілюстрацій. – Полтава, 1989 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1988/54; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 19-19А. – 160+19 арк.; Гавриш П. А. Отчет о полевых исследованиях археологической экспедиции Полтавского педагогического института в 1989 г. / Машинопис. Альбом ілюстрацій. – Полтава, 1990 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1989/166; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 23-23А. – 109+26 арк.; Гавриш П. А. Отчет о

- полевых исследованиях на Кнышовском городище экспедиции Полтавского педагогического института в 1990 г. / Машинопис, альбом иллюстраций. – Полтава, 1991 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1990/64; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 27-27А. – 142. – 19 арк.; Гавриш П. А. Отчет об археологических раскопках на Кнышовском городище экспедиции Полтавского педагогического института в 1991 г. / Машинопис, альбом иллюстраций. – Полтава, 1992 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1991/90; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 29-29А. – 146+28 арк.; Гавриш П. Я. Звіт про археологічні розкопки Книшівського городища скіфської доби (Полтавська область) Будино-гелонською археологічною експедицією Полтавського педінституту в 1992 р. / Машинопис, альбом ілюстрацій. – Полтава, 1993 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1992/149; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 31. – 116+38 арк.; Гавриш П. Я. Звіт про польові дослідження 1993 р. на городищі скіфського часу біля с. Книшівка Гадяцького району Полтавської області. // НА ІА НАНУ. – Спр. 1993/142 – 83 арк., 103 рис. Гавриш Петро Якимович. Населення скіфського часу басейну Середнього Псла : Дис... канд. іст. наук: 07.00.04 / Полтавський держ. педагогічний ін-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – 269 л.; Ильинская В. А. Отчет о работе Левобережной Средне-Днепровской экспедиции Института археологии АН УССР в 1954г. // НА ІА НАНУ. – Спр. 1954/56; Книшівське городище. С. Книшівка Гадяцького району. Паспорт / Г. О. Сидоренко. 01 грудня 1974 р. // Архів ЦОДПА; Ляпушкин И. И. Отчет о работе Днепровской Левобережной археологической экспедиции ИИМК АН СССР 1948 г. // НА ІА НАНУ. – Спр. 1948/23; Постанова КМУ від 3 вересня 2009 р. № 928 «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» // режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/928-2009-%D0%BF>; Шерстюк В. В., Мироненко К. М. Звіт про роботи на території Гадяцького району Полтавської області в 2009 р. // НА ІА НАНУ. – Спр. 2009/25; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 659. – Арк. 26. – Рис. 34:23-26; Гавриш П. Я. Городище скіфського часу у с. Кнышовка // ОДПАП : Третій обл. наук.-практ. семінар : тези допов. – Полтава : вид. ПКМ, 1990. – С. 134 – 137; Гавриш П. Я. Нові археологічні дослідження Книшівського городища скіфського часу на Пслі // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею : М-ли ювілейної наукової конференції. – Ч. 2 : Археологія Полтавщини. – Полтава : вид. ПКМ, 1991. – С. 63 – 65; Гавриш П. Я. Племена скіфського часу в лісостепу Дніпровського Лівобережжя (за матеріалами Приписіля) / П. Я. Гавриш. – Полтава : Археологія, 2000. – С. 51 і далі.; Гавриш П. А. Краткие итоги исследований Кнышовского городища скифского времени на Псле // История и архология Слободской Украины : ТДС Всеукр. конф., посвящ. 90-летию XII Археологического съезда. – Х. : вид. ХДУ, 1992. – С. 97 – 99; Гавриш П. Я. Дослідження в Книшівському городищі // Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи. – Полтава : Археологія, 1996. – С. 250 – 258; Гавриш П. Я. Населення скіфського часу басейну середнього Псла : Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Київ, 1996. – 24 с.; Ильинская В. А. Памятники скифского времени в бассейне р. Псел / В. А. Ильинская // СА. – 1957. – № 27. – С. 243 – 248; Каталог колекції наукових фондів Інституту археології НАН України / НАНУ, Інститут археології. – К. : Академперіодика, 2007. – С. 121. – № 46; Ляпушкин И. И. Днепровское лесостепное Левобережье в эпоху железа / И. И. Ляпушкин / АН СССР, Ин-т археологи. – М. – Л. : Изд-во АН СССР, 1961. – (Серия : МИА. – № 104). – С. 78. – № 51; Ляпушкин И. И. Дослідження Дніпровської лівобережної експедиції 1947-1948 рр. / І. І. Ляпушкін // АП УРСР. – 1952. – Т. III. – С. 301; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы / В. Г. Ляскоронского // Труды XIII АС. – М., 1907. – Т. I. – С. 168; Ляскоронский В. Городища, курганы и догві (змівів) вали за течією рр. Псла та Ворскли : вид. 2-е, репр., доп. / Василь Ляскоронський / Упор. і передмова О. Б. Супруненко. – Полтава : Археологія, 1995. – С. 16; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии (сборник топографических сведений) / Николай Макаренко. – Полтава : Изд-во ПУАК, 1917. – С. 2; Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и её заселение: Исследование и материалы / Издание ПУАК / Л. В. Падалка. – Полтава : тип. Тов-ва Печатного Дела, 1914. – С. 171; Падалка Л. В. О древних городках, городищах и насыпных валах на территории нынешней Полтавской губ. / Л. В. Падалка // Тр. ПУАК: сб. науч. тр. / ПУАК. – Полтава: тип. Дохмана, 1905. – Вып. 1. – С. 191; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін / Ін-т археології АН УРСР; УТОПІК. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 42; Шафонский А. Черниговского наместничества топографическое описание с кратким географическим и историческим описанием Малых России, из частей коей оное наместничество составлено / Сочиненное Действительным Статским Советником и Кавалером Афанасием Шафонским. В Чернигове, 1786 года / Издал М. Суди-

енко. – Київ, в Университетской Типографии, 1851. – С. 620 – 621;

В.В. Шерстюк

**205. Городище та селище
ранньослов'янського й
давньоруського часів (VIII –
XIII ст.), пункт Книшівка II
(археол.)**

Знаходиться за 0,20 км на захід від сучасного кладовища с. Книшівка, на краю плато високої (понад 70 м над рівнем заплави) корінної тераси правого берега р. Псел, в ур. Сергієва гірка.

Вперше пам'ятка обстежувалася Дніпровською Лівобережною археологічною експедицією ІМК АН СРСР (керівник І.І. Ляпушкін) у 1948 р. Ще пізніше, у 1971 р., городище оглядалося Лівобережним розвідзагоном ІА АН УРСР на чолі з М.П. Кучерою та О.В. Сухобоковим. Оглядалося А.В. Гейком та П.Я. Гавришем на рубежі 1980 – 1990-х рр. (експедиція Полтавського державного педагогічного інституту). Востаннє обстежувалося В.В. Шерстюком у 2009 р.

Городище з північного боку, з напільної сторони, на середину ХХ ст. мало виразні залишки фортифікації у вигляді валу висотою 2,50 – 4,00 м та рову глибиною до 2 м. Розмір майданчика – 180 x 30 м. На північ від валу, аж до дороги (сучасна територія стадіону) фіксувалися залишки селища.

Майданчик городища доволі непогано зберігся, чого не можна стверджувати про укріплення, пошкоджені ерозією та життєдіяльністю мешканців села. Вони вже майже непомітні, вирізняються на поверхні відрогів невеликим суглинковим підвищенням. Рів узагалі не проглядається. Варто відзначити досить непогано збережений ескарп, зокрема, зі східної частини. О.В. Сухобоков та М.П. Кучера на території майданчика укріплення відзначали 5 плям, що могли бути залишками розораних споруд.

Серед матеріалів, зібраних на майданчику, вирізняються група кераміки роменської культури, що поширена на більшій за площею території, й тяжіє до краю та центру відрогів, південніше решток валу. Це фрагменти характерного ліпного посуду (горщиків, сковорідок), уламки амфор, окремі вироби та заготовки з кістки, шматки жорен. Давньоруські знахідки зустрічаються в глибині відрогів корінного берега, майже виключно в північній частині пам'ятки, північніше від решток валу, між останнім і задернованою територією футбольного поля. Серед них наявні вінця горщиків XII – XIII ст., кілька уламків – другої половини XIII – першої половини XIV ст.

За численними знахідками антропологічних матеріалів, знайденими на поверхні пам'ятки та у відслоненнях крутосхилів, можна з упевненістю констатувати розміщення на його території кладовища новітнього часу, на рідлі візуально непомітного.

В окремих публікаціях, зазначаючи про факт частого перевикористання городищ раннього залізного віку носіями роменської культури, наводиться як приклад і це Книшівське укріплення (можливо, помилково, маючи на увазі Городище І скіфського часу на західній околиці села (див. поз. № 204).

Археологічні розкопки не проводилися. Колекції знахідок із обстежень пам'ятки 1948 р. зберігаються у фондах Ленінградського відділення ІА РАН, досліджень 1971 р. – у фондах ІА НАН України,

Наукове видання

Упорядник – **МОКЛЯК** Володимир Олександрович

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Гадяцький район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, Т.Ю. Супрун, К.Б. Фесик.

Коректор – Т.Ю. Супрун.

Комп'ютерна верстка – Є.А. Кулинич.

Підписано до друку 29.11.2013 р.

Формат паперу 70×100/16.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 63,4. Тираж 155 пр. Зам. № 9017.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».

36011, м. Полтава, вул. В. Міщенка, 2.

Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №3357 від 25.12.2008 р.